

non absolutè, & vniuersaliter dicta, ideo sua etymologia ac interpretatio erit hæc, vt nõ detur per manifestiora. Logica est scientia sermonis veri, & falsi in qualibet scientia, & arte diiudicandi, vt ab his quæ videntur primo aspectu vera, & nõ sunt, & ab erroribus ac falsis liberemur, vt veritate defendere, falsitatem impugnaire, sophisticas rationes contra verum soluere dicamus, & rectum litem in omni rationis opere prosecui ac cõseruare. Dialectica vero exponitur à Petro Hispano, quasi duorum sermo vel ratio: arguentis, & respondentis in disputatione. Verù melius est, vt exponat dialecticæ quasi disputatiua, deriuatur enim apud Græcum à dialectica, quod est disputo Latine. Hæc, de præsentî capite dicta sint.

CAPVT III.

Quod sit logica subiectum circa quod versatur.

In 3.c. inuestigandum est, quod sit subiectum in logica, circa quod versatur. Sed antequã descendamus ad resolutionem propositi duo pponenda sunt: primo quod motus cõsuevit accipi subiectum in doctrina Aristotelicã quod conditiones oportet attribuire subiecto scientiæ, & artis.

Quantum ad primum aduerte, quod subiectum dicitur quadrupliciter, primò de eo quod præponitur verbo in oratione, vt homo est animal. Homo apud logicum dicitur subiectum, animal dicitur prædicatum, est, dicitur copula. Et aduerte qd id quod dicit grammaticus ppositum, dicitur logicus subiectum: & quod dicit appositum, dicitur logicus prædicatum, & quod dicit verbum dicitur logicus copulam. Copulat enim, & coniungit verbum prædicatum cum subiecto. Secundò dicitur de omni substantia, quæ in se recipit aliquã formam vel accidens, & in hoc sensu dicitur manus esse subiectum caloris, quia in se recipit calorem: eodem modo lapis, in quo sit figura Mercurij dicitur subiectum figuræ, corpus in quo recipitur anima dicitur subiectum animæ, intellectus in quo recipitur scientia dicitur subiectum scientiæ. Tertio dicitur de partibus materialibus ex quibus aliquid cõponitur, & in hoc sensu lapides, & ligna, & clauis, & cõmentum dicuntur subiectum domus: vt pro eodẽ fumatur subiectum, & materia ex qua res fit. Quarto dicitur de eo, circa quod agendum, aut curandum, aut cognoscendum intendit homo, & in hoc sensu domus est subiectum ædificatoris, dum fabricatur: corpus humanum est subiectum medici dum medicatur, cælum est subiectum astronomi dum circa ipsum speculatur: ens mobile siue corpus mobile est subiectum physici, &c. Et dicitur subiectum circa quod versatur artifex, & sciens siue speculans, & considerans. Relictis aliis modis pro nunc, intendimus declarare quod sit subiectum logicæ iuxta quantum modum.

Quantum ad secundum aduerte quod subiectum sumptum quarto modo, tres oportet habere cõditiones simul iunctas, ita quod si vna deficit non erit verè subiectum. Primò oportet esse principale consideratum in scientia. Vnde nullum secundario aut cõmuniter consideratum potest esse verè subiectum in scientia. Ver. gra. in arithmetica par & impar, binarius aut ternarius, aut quæcunque alia numeri species nõ possunt esse verè subiectum, sed numerus vt numerus: primò enim & principaliter considerat de numero, consequenter autem de proprietatibus & speciebus numeri. secundò oportet qd omnia considerata in arte, aut scientia considerentur non secundum se, sed in ordine ad ipsum. Ver. gra. Ideo domus est subiectum artis ædificatoris, quoniam circa ipsam ædificandam artifex principaliter, & prima intentione intendit, & in ordine ad ipsam considerat lapides vt sunt apti construere domum, similitèr & ligna, & alia, &c. non enim considerat lapides vt sunt inanimati, neque ligna vt vegetabilia, neque clauos ferreos vt minerales, hæc enim ad considerationem physici pertinet: sed vt partes aptæ, ex quibus cõstruatur & firmetur domus. Tertio oportet vt per subiectum scientiæ, & artis sufficienter differat ipsa à quacunque alia, ideo grammatica differat à rhetorica, quia in ea subiectum est oratio congrua, in rhetorica aut oratio compra: & arithmetica differat à geometria, quia in ea subiectum est numerus, in geometria autè quantitas continua diuisa in lineam, & superficiem & corpus, vt declarabimus in prædicamento quantitates.

His prænotatis aduerte, qd cũ logica fumatur dupliciter, vt supra iã diximus scilicet vniuersalissime & proprie: vniuersalissime quidẽ vt sub se continet grammaticam, & rhetoricam & poeticam & logicam argumetatiuam. Proprie

verò vt est scientia distincta à prædictis, & dicitur scientia rationalis argumentatiua: subiectum in illa vniuersalissime sumpta, est ens rationalis, i. ens fabricatum ab intellectu, & non habet esse extra intellectum, quales sunt termini siue dictiones cõponentes orationem congruam aut ornatam aut delectabilem, aut veram, & suum oppositum, & argumentatio quæ componitur ex propositionibus modo quo dicemus in tractatu sexto. Et quidem quod ens rationalis sit subiectum in logica vniuersalissime sumpta, probatur sic, Sicut se habet scientia realis, vt physica, mathematica & metaphysica, ad ens reale, quod est ens extra intellectum, vt homo, terra, cælum, &c. sic scientia rationalis se habet ad ens rationis: sed scientia realis versatur circa ens reale, vt subiectum, ergo scientia rationalis circa ens rationis. Sed logica vniuersalissime sumpta, est scientia rationalis, vt dicemus infra: ergo subiectum logicæ vniuersalissime sumptæ est ens rationis. Subiectum autè logicæ proprie sumptæ est ens rationis sub discursu intellectus: quod est idẽ quod argumetatio. Et probatur sic, Idẽ est subiectum in tota scientia rationali, & in qualibet eius parte, sub diuersa tamen ratione: sed ens rationis est subiectum in tota scientia rationali, quæ est logica vniuersalissime sumpta: ergo & in qualibet eius parte sub distincta rone. Partes autè totius scientiæ rationalis sunt: Grammatica, cuius subiectum est ens rationis congruum, & incongruum: & Rhetorica, cuius subiectum est ens rationis ornatum, & inornatum: & Poetica cuius subiectum est ens rationis delectabile, & indelectabile: & Logica proprie dicta, cuius subiectum est ens rationis ratiocinatum, quod est idẽ quod argumentatio. Præterea, vt videbis infra, tractabimus de terminis, & nomine, & verbo per respectum ad orationem: quoniam sunt componentes orationem, & de oratione per respectum ad propositionem, & de propositione per respectum ad argumentationem, & illie erit status. Cũ igitur omnia considerata in logica proprie dicta considerentur in ordine ad argumentationem, sequitur argumentationem, quæ est idẽ cum ente rationis discursu, vt ita loquar, esse in ea subiectum. Hæc de præsentî cap. dicta sint, ne ingenium nouitij confundamus. Nam quid sit ens rationis, & ens reale abundantiùs dicemus in principio tractatus quarti.

CAPVT IIII.

Quæ sit logica vtilitas & necessitas.

In 4. cap. declarandum est, si logica proprie dicta, est nobis vtilis, & necessaria. Sed antequam ad resolutionem propositi descendamus, manifestandum est quibus modis aliquid sit vtile, & necessarium. Tu igitur aduerte qd vtile est illud, quod propter alium appetitur, vt deseruiat appetenti consequi optatum. Sic equus dicitur vtilis, quia deseruit fessori in delatione propriæ personæ, aut alicuius oneris. Vtile autè est aliquid duobus modis. Primò aliquid dicitur vtile quod licet in se, & sui sui naturam non sit appetibile, nec amabile, imò abominabile, tamen in ordine ad aliqũ finem amatum consequendum est appetibile. Hoc modo medicina foetida & abominabilis, dicitur vtilis, pro quanto deseruit infirmo ad consequendam sanitatem, quæ alias nullo modo est appetibilis. Secundò aliquid dicitur vtile, quod est in se est appetibile, & per respectum ad alterum consequendum. Hoc modo medicina delicata, & odorifera est vtilis: quoniam non solum in ordine ad consequendam sanitatem, sed etiam, secundum se est amabilis.

Necessariũ dicitur aliquid sine quo res non potest esse aut fieri aut acquiri aut seruari: vt cibus est necessarius volenti viuere, & nauis necessaria volenti transfratere. Hoc autem licet pluribus modis dicatur, pro nunc sufficienter duo modi. Primò aliquid est necessarium sine quo res desiderata nõ potest absque maxima difficultate acquiri: sic equus dicitur necessarius eunti in Franciam, quoniam est pedester posset ire, id tamen summè difficile sibi foret. Secundò aliquid est necessarium sine quo nullo modo potest finis intetus haberi: sic cibus est necessarius, similitèr, & respiratio intendenti viuere.

His præhabitis dico pro resolutione propositi, qd Logica non est vtilis primo modo: nam licet in se sit aspera, & difficillima addiscendi, tamen in se non est abominabilis, cũ sit vera scientia & perfectiua ac acutiua ingenij vt alias declarabimus. Cũ igitur scire vniuersaliter sit nobis appetibile, sequitur quod logica in se sit appetibilis sicut grammatice, & rhetorice, ex cõsequenti nõ est vtilis primo

Subiectum quod modis accipitur.

Quæ logice partes

Vtile quod dicitur, & quod modis.

Subiectum scientiæ, quas habet conuersiones.

Necessarium quod dicitur, & quod modis.